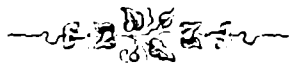

STUDIE

O CÍRKVI RUSKÉ.

Vydává

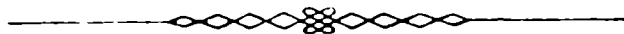
ThC. Josef Barták,

člen vědeckého odboru Akademie křesťanské v Praze,
zám. kaplan a knihovník v Cholticích.

III.

O. Gagarina: Slovanský překlad Mat. XVI. 18.:
„Ty jesi Petr i na sem Petrě.“

V PRAZE.

Tisk a náklad Cyrillo-Methodějské kněhtiskárny (J. Zemana).

1877.

O. Gagarina S. J.

Slovanský překlad Mat. XVI. 18.:

„Ty jesi Petr i na sem Petrě.“

Z frančiny přeložil a dodatkem opatřil

Josef Barták,

zám. kaplan v Cholticích.

V PRAZE.

Tisk a náklad Cyrillo-Methodějské kněhtiskárny (J. Zemana).

1877.

Obsah.

	Strana
I. O staroslovanském překladu biblí vůbec	5
II. O staroslovanském překladu Mat. XVI. 18.: „ <i>Ty jesi Petr i na sem Petrě</i> “	8
III. Dodatek. Text: „ <i>Ty jesi Petr i na sem Petrě</i> “ a ruská bohověda	17

I.

0 staroslovanském překladu biblí vůbec.

Staroslovanského překladu sv. Písma užívají všechny církve katolické i nekatolické, jichž liturgickým jazykem jest staroslovanština. Církve tyto řídí se obřadem buď římským buď cařihradským; avšak neslouží mši sv. aniž pějí hodinky církevní v latině neb řečtině, nébrž užívají liturgických kněh přeložených z latiny neb řečtiny do slovanštiny.

Odtud dvě obřadů různých: obřad latinskoslovanský a obřad řeckoslovanský; onen není leč římským obřadem s tím pouhým rozdílem, že breviar a misal byly přeloženy do slovanštiny, tento jest obřadem cařihradským, jehož liturgie neslaví se řecky, nébrž slovansky. Řeč obou těchto obřadů jest dokonce tatáž, a překlad Písma sv., jehož oba užívají, jest tentýž, alespoň v hlavních svých částech.

Myšlenka dáti Slovanům liturgii národní zrodila se ve dvou bratřích soluňských, svatém Kyrillu, nazvaném jinak Konstantinu Filosofu, a svatém Methodu. Tito slovanští apoštolé, ač současníci Photiovi, trvali neustále ve spojení se sv. Stolicí. Jsou též původci slovanského překladu biblí, aneb alespoň nejdůležitějších a nejvíce potřebovaných částí sv. Písma, totiž evangelií a žalmů. Zároveň sestavili ku potřebě slovanských národů zvláštní abecedu (azbuku).

Dlouho bylo obecně míněno, že abecedou touto byla abeceda kyrillská, tak nazvaná dle svého domnělého původce. Dnes se této domněnce odpírá a jiná považující sv. Kyrilla za vynálezce abecedy glagolské nabývá co den přívrženců, kdežto abeceda kyrillská by nebyla leč jen pozdějším zjednodušením. V skutku jest kyrillice vlastně řeckou abecedou, obohacenou jistým počtem písmen slovanštině zvláštních. Ostatně obě tyto abecedy neliší se leč formou písmen; neboť v počtu písmen, jich jmenech, v pořádku, v jakém se uvá-

dějí, není žádného rozdílu. Slovanský rukopis psaný glagolicou může se přepsati azbukou kyrillskou beze vší změny pouze tím, že se na místo písmeny glagolské položí dotyčná písmena kyrillská. Lze i tvrditi, že písmeny azbuky kyrillské, které nebyly vypůjčeny z abecedy řecké, vzaty jsou z glagolské.

Obřad latinskoslovanský užívá písma glagolského, kdežto řeckoslovanský drží se azbuky kyrillské. Než tato různá písma nedotýkají se pranic textu či znění samého, jak jsme právě vyložili.

Řeč, do které Písmo sv. bylo přeloženo, jest řečí mrtvou; nazývá se staroslovanštinou neb církevní slovanštinou ¹⁾. Jest dosti podobna živým jazykům slovanským, tak že jí mohou rozuměti i ti Slované, kteří nekonali o ní zvláštních studií. Přece však se rozeznává dostatečně mluvnicí svou i slovníkem svým od nich, tak že nelze ji s nimi smísiti. Opisovatelé bulharští, srbští i ruští nedovedli odolati touze po opravách výrazů a koncovek slov dle své mateřštiny a tím zavedli do textu bulgarismy, srbismy a rusismy. Odtud pocházejí rozličné rodiny čili skupeniny rukopisů, nesoucí na sobě patrné známky krajiny, v které byly opisovány.

Později pociťována jest potřeba, aby se podrobil text opravám, přehlídkám; ty však byvše přijaty pouze v některé církvi, zavedly jistý počet nových různocnění. Než tyto nepatrné rozdíly nejsou tak důležité, že by jimi se porušovala jednota podstatná starého překladu slovanského. Dnes výzkumy staroslovanštiny pokročily tak daleko, že by mohla se podstoupiti obecná, důkladná prohlídka či revise staroslovanského překladu za tím účelem, aby očištěn byl ode všech bulgarismů, srbismů a rusismů, které se do něho byly poznenáhla vloudily, a aby obnovena byla dle možnosti původní ryzost a přesnost textu, což ovšem by se nemohlo státi bez jistých nutných oprav.

Staroslovanského překladu biblí užívají tyto církve:

I. *obřadu latinskoslovanského čili glagolského*: pět diecesí illyrských (dalmatských), majících misal a breviář staroslovanský, vydaný Propagandou v Římě;

¹⁾ Také svatoslovanštinou, starobulharštinou, kyrillčinou.

II. obřadu řeckoslovanského čili kyrillského :

1. *církev katolické* : diecese Lvovská a přemyšlská v Haliči ; mukačská, prešovská v Uhrách ; křiževacká v Chorvátsku ; chelmská v ruském Polsku ¹⁾ ;

2. *církev oddělené od Říma a spojené s církví cařihradskou* :

a) bulharská,

b) srbská,

c) černohorská,

d) karlovecká v Rakousku,

e) státní či synodní v Rusku ;

3. *církev starověrců* (dissidentů), nespojených ni s Římem ni s Cařihradem, rozšířených po Rusku, Rakousku a Turecku.

Tyto vysvětlivky zdálo se nám, že nutny jsou, aby se lépe porozumělo rozpravě o slovech : „*Ty jsi Petr*“, kterou tuto sdělujeme.

Byla již jednou uveřejněna, a sice v Římě r. 1867. ve velkém svazku nadepsaném : „*Omaggio cattolico in varie lingue ai principi degli apostoli Pietro e Paolo, nel XVIII. centenario dal loro martirio.*“ Roma, dalla tipografia editrice di E. Sinimberghi, str. XVI. a 575 ve velké osmerce. Dílo toto obsahující sto kusů buď v řeči nevázané aneb vázané v různých jazycích jest málo rozšířeno, málo známo, nesnadno lze je nalézt i a možno předpokládati, že bylo málo čteno i od nepatrného počtu osob, které je mají.

Domnívali jsme se tudíž, že nebude snad na škodu, když své pojednání uveřejníme zvlášť, aby snáze se dostalo do rukou těch, jež podobné otázky zajímají ²⁾.

¹⁾ Druhdy bylo více diecesí maloruských spojeno s Římem ; poznenáhla byly však zradou, lstí a násilím přivtělovány státní církvi ruské. Poslední obětí byla r. 1873 diecese chelmská. *Pozn. překl.*

²⁾ Spisek má ve frančině název : „*Le texte : Tu es Petrus et super hanc petram* (Matth. XVI, 18.) dans la version slavonne de la Bible.“ Par le P. Gagarin de la Compagnie de Jésus. Versailles 1871. Beau, libraire rue de l'orangerie, 36.

II.

O staroslovanském překladu Mat. XVI. 18.:

„Ty jesi Petr i na sem Petrě“.

Otevřeme-li všechna vydání evangelia v jazyku staroslovanském, nalezneme ve všech slova: Σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν přeložena takto: „*Ty jesi Petr i na sem kameni soziždu cerkov moju.*“

Tento překlad čte se ve slovutné biblí z r. 1581., uveřejněné pod ochranou knížete z Ostroga; čte se ještě ve všech vydáních ruských, uveřejněných po poslední přehlídce synodní r. 1751. Nepochybujeme také, že se nachází podobně ve všech ostatních, opraveného vydání pochodícího od patriarchy Nikona (1657) dřívějších neb pozdějších.

Tatáž četba nalezá se také v misalu glagolském a katolickém z roku 1483., ano i v misalu glagolském vydaném v Římě péčí Propagandy r. 1741.

Podíváme-li se do rukopisů, nalezneme tatáž slova ještě v evangelium ostromirském, pochodícím z r. 1056., a v „texte du sacre“ čili rukopisu remešském. Zdá se tedy, že tu panovala dokonalá shoda.

Překlad tento jest správný, doslovný, a postačuje ku stvrzení katolického dogmatu. Přece však lze znamenati, že se nepodařilo slovanskému překladu vyjádřiti tajemný význam jména Petrova a pásku, která pojí jméno toto se skalou, na níž vzdělána jest církev, a že slova „*Ty jesi Petr i na sem kameni*“, bez výkladu, nepraví více než kdyby na příklad v latině se řeklo: *Tu es Joannes et super hanc petram.*

Patrně zápasil tu překlad s obtíží nesnadno překonatelnou. Mohlo se jméno apoštolovo převést, jak to v řečtině bylo učiněno (místo *Kefa* položeno *Petros*). Avšak poněvadž *Petr* jest jménem vlastním, cizojazyčným, zdá se býti nemožno

vyjádřiti myšlenku, že tentýž Petr jest základem, na němž Pán zbudoval svou církev.

Než my máme za to, že Konstantin Filosof čili svatý Kyrill šťastně nesnáz tuto překonal, a že četba dnes obecně ve všechna vydání přijatá nepochází od něho. Myslíme, že sv. Kyrill přeložil směle: „*Ty jesi Petr i na sem Petrě,*“ „Ty jsi Petr, a na tom Petru,“ opakuje v druhé části věty jméno vlastní, uvedené v první části, a ponechává spojitost řeči péči o to, aby dala na srozuměnou, že základem, na němž vzdělána má býti církev, není nikdo jiný leč týž apoštol, jemuž jméno téhož základu se dává.

Není to dohad do větru; četbu tuto, *Ty jesi Petr i na sem Petrě* skutečně nám podávají rukopisy nemalé vážnosti. Ano, znění toto jest dřevním překladem, na jehož místo později položena druhá četba *na sem kameni*. Tato dřívější a prvotní četba posléze nemůže od nikoho jiného pocházeti leč od prvního překladatele, jímž bez odporu jest svatý Kyrill.

Pokusme se o zdůvodnění těchto tří vět.

V knihovně vatikánské chová se drahocenné evangelium glagolské, přinešené z Jerusalema r. 1738. učeným Assemanim, mající odtud jméno tohoto slavného maronity. Rukopis tento byl vydán r. 1865. v Záhřebě nákladem J. Exc. dra Štrossmayera, biskupa bosenského a srjemského, péčí dra Fr. Rački-ho, s učeným úvodem od téhož slovutného dějepisce, a s velmi důkladnou statí filologickou a kritickou od pana profesora Jagiče. Rukopis tento jest u slavistů v nesmírné vážnosti, a jest považován za právě tak starý — při nejmenším — jako slovutné evangelium ostromírské, pocházející z r. 1056. Slovem, rukopis tento jest mezi rukopisy glagolskými tím, čím evangelium ostromírské jest mezi rukopisy kyrillskými. Nuže, v evangelium Assemaniho čtou se při 29. červnu tato slova: *Ty jesi Petr i na sem Petrě*.

Kdyby nebylo leč tohoto rukopisu, jenž tuto četbu poskytuje, měla by tato již znamenitou autoritu pro sebe; avšak svědectví toto není osamotnělé: nalezámeť totéž znění slovo za slovem, beze vší změny, ve dvou jiných rukopisech psaných kyrillštinou, ač původ jejich glagolský neupírá se.

První z těchto rukopisů jest evangelium sv. Mikoláše, nazvané takto dle kláštera v Srbsku, z něhož pochází. Dle Šafaříka jest to opis z třináctého století; dle jiných jest novější; než celý učený svět přiznává mu jednomyslně velikou vážnost. Drahocenný tento rukopis byl uveřejněn r. 1864. v Bělehradě p. Daničićem a věnován knížeti srbskému Michalu Obrenoviči. V něm se čte: *na sem Petrě*.

Pan Daničić uveřejňuje rukopis sv. Mikolášský porovnal jej s jiným rukopisem na pergaméně z téže doby, chovaným v Bělehradě, a zaznamenal bedlivě na dolejšku stránek svého vydání všechny odchylné četby. Pro verš, který nás zaměstnává, zaznamenány jsou dvě, ale žádná pro slova: *Ty jesi Petr i na sem Petrě*.

Ejhle tři rukopisy různé, všechny tři vážnosti veliké, ač v nestejně míře, jež nám souhlasně podávají četbu: *na sem Petrě*.¹⁾

Rádi bychom se opřeli zde o autoritu slovuťného učence Šafaříka, jenž první spozoroval, že v rukopisech glagolských se čte *Petrě* místo *kameni*, a jenž z toho učinil známku charakteristickou rukopisů glagolských²⁾.

Než k tomuto zcela správnému pozorování přidal Šafařík dohad, s kterým nemůžeme souhlasiti. Domnívá se zajisté, že se tu nachází omyl opisovatelův, a sice nikoli ve slově *Petrě*, alebrž v zájmenu ukazovacím. Má za to, že na místě *sem* rodu mužského čísti se má *sej* rodu ženského. Neboť dlužno věděti, že *Petrě* může právě tak pocházeti od mužského *Petr* jako od ženského *petra*, a jedině rod zájmena nám umožňuje, že můžeme poznati rod jména podstatného. Je-li *Petrě* rodu mužského, nemůže značiti leč jen apoštola Petra a smysl nemůže býti pochybným; je-li však *petrě* rodu ženského, dlužno souditi, že, anof slovo *petra* v slovanštině pra-

¹⁾ Litujeme, že není nám možno porovnatí jiné rukopisy; především byli bychom povinni seznati četbu dvou evangelií glagolských nedávno na hoře Athos nalezených, jež jsou nyní v Rusku: rukopis konventu zografského, přenešený do Petrohradu, a druhý náležející p. profesoru Grigoroviči v Kazani.

²⁾ Šafařík: „Ueber den Ursprung und die Heimath des Glagolitismus.“ Prag 1858 č. 4. 2. Abhandlung, č. 5. str. 29. a č. 7. str. 88.

ničeho neznamena, není to leč jen slovo řecké *πέτρα*, jež nebylo přeloženo, alebrž od překladatele vypůjčeno z řečtiny, aby se jím vyjádřila skála.

Kdyby dohad Šafaříkův byl oprávněn, bylo by úplně vyvráceno, co jsme tvrdili. Než my jsme přesvědčeni, že nespočívá na nižádném pevném základě a chceme pro toto přesvědčení své uvést důvody, o nichž zdá se nám, že jsou rozhodujícími.

Všimněme sobě především, že Šafařík neuvádí pražádného rukopisu, v němž by se četlo: *na sej petrě* — a sotva as se taková četba kde najde. Avšak jest známo, s jakou nedůvěrou dlužno přijímati opravy, jež nemají pro sebe autority žádného rukopisu.

Vizmež nyní důkaz, o který se Šafařík opírá. Vždy lze získati ze slov tohoto výtečného muže, i když nelze přijati všech jeho závěrků.

These, kterou hájí, jest dle našeho mínění, obecně vzata, zcela pravdiva. Pokusme se o tom dáti ponětí.

Řeč staroslovanská píše se azbukou buď glagolskou aneb kyrillskou. Buďsi písmo to neb ono, překlad evangelií, žalmů atd. v podstatě jest tentýž ve všech rukopisech. Přece však pozoruje se, že staré rukopisy glagolské a jistý počet památek kyrillských, patrně opsaných z glagolských vzorů, tvoří zvláštní rodinu, zvláštní skupeninu či recensi rozdílnou od ostatních rukopisů kyrillských. Porovnáváme-li obě tyto rodiny rukopisů čili obě recense s sebou vespolek, přivedeni budeme k úsudku, že recense glagolská jest starší nežli kyrillská, že jest mnohem původnější. Šafařík zastává tuto položku více důvody.

1. V recensi glagolské jsou stopy archaismů, jež se nenacházejí více v recensi kyrillské.

2. V recensi glagolské lze znamenati jistý počet nedopatření, omylů, které vyklouzly překladateli, jenž se zmátl ve významu toho neb onoho slova řeckého, zaměnil je s jiným; v recensi kyrillské jsou tyto chyby opraveny. Na příklad nalozáme v rukopisech kyrillských zcela správně ve Skut. ap. XVII. 19. „*na Arcopag*“ dle původního *ἐπὶ τὸν Ἄρειον πᾶγον* t. j. na pahorek Areův čili Marsův. Ale *πάγος* zna-

mená v řečtině také *led*. Rukopisy glagolské patrným omylem, jenž nemohl se státi leč překladateli majícímu řecký text před očima, mají na místě „Areopag“: *Ariev led*.

Když Pán a Spasitel náš vyslal apoštoly své připravit pascha, poslal je k někomu, jenž není jmenován v evangelium; řecký text praví (Mt. XXVI. 18.): πρὸς τὸν δεῖνα, latinský „*ad quendam*.“ Rukopisy glagolské měly *Dina* za jméno vlastní; v kyrillských chyba ta zmizela.

Dalo by se uvéstí půl tuctu podobných příkladů. Šafařík právem odtud soudí, že recense glagolská jest starší a méně se odchyluje od původního překladu.

3. Třetí důvod vzat jest z některých řeckých slov, která v recensi glagolské jsou přenešena do slovanštiny bez překladu, kdežto v recensi kyrillské jsou nahražena slovan-skými. Tak přijala recense glagolská slova ἐξνάρχης, κανών, περιτομή, σκάνδαλον, πράκτωρ nepřeloživši jich, kdežto v kyrillské nahražena jsou slovanskými.

Nikdo nemůže zneuznati síly tohoto důvodu. Snadno zajisté lze pochopiti, že první překladatel několikráte byl na rozpacích nemoha nalézti slova, jež by přísně vyjádřovalo smysl znění původního, a že v těchto rozpacích přestal pouze na tom, že si vypůjčil z řečtiny slovo, jež nemohl přeložiti ponechávaje svým nástupcům starost o opravu a zdokonalení svého díla.

Ale nelze dokonce připustiti, že by první překladatel byl vyjádřil všechna slova řecká slovanskými, pozdější pak recense že by byla odstranila tato slova slovanská a nahradila je řeckými.

Zdá se nám, že položka Šafaříkova jest vítězně obhájena a že slavný učenec dokonale cíle svého došel, chtěje dokázati, že recense glagolská jest přednější kyrillské.

Než v jedné věci nemůžeme dáti za pravdu tomuto výtečnému slavistovi. V důvodu, který jsme uvedli na posledním místě, cituje mezi slovy řeckými podrženými v recensi glagolské také slovo πέτρα. Dle něho jest to také slovo, jež překladatel nemohl nahraditi slovanským téhož významu, a jež v těchto rozpacích byl přinucen položití beze změny do svého překladu.

Na doklad toho uvádí z Mat. XVI. 18. *na sej petrě* dle recense glagolské, kdežto kyrillská má *na sem kameni*.

Nemůžeme se zdržeti, abychom ještě jednou neupozornili na to, že četba *na sej petrě* jest pouhým dohadem Šafaříkovým, jehož nenajde se v žádném rukopise; než i když upustíme od této poznámky, která ostatně jest veledůležitá, nezdá se nám přece ještě, že by bylo lze připustiti jeho důvod.

Že první překladatel sv. Písem do slovanštiny potkal se v textu biblickém s některými slovy, pro něž nenacházel stejnoznačných ve slovanštině, připouštíme rádi. Ale koho budeme moci přesvědčiti, že slovo *πέτρα* mohlo by býti také jedním z nich? Kde jest který národ, nechť se již nalezá na kterémkolivěk stupni civilisace aneb barbarství, jenž by neměl ve svém jazyku slova, aby jím vyjádřil předmět tak obyčejný, jako jest skála?

Než to není vše. Šafařík se klame patrně, čině ze slova *petra* známku charakteristickou recense glagolské, a ze slova *kameň* recense kyrillské.

Pouze v evangeliích zajisté přichází slovo *πέτρα* mnohokrát. Nalezáme je v podobenství o člověku, jenž zbudoval dům svůj na skále (Mat. VII. 24. 25. Luk. VI. 48.), v podobenství o rozsévači, jemuž část semene padla na skálu (Luk. VIII. 6. 13.). Slovo *πέτρα* vyskytuje se tam, kde řeč jest o skalách, které při smrti Spasitelově se pukaly (Mat. XXVII. 51.) a o hrobě, jenž byl vytesán ve skále (Mat. XXVII. 60. Mr. XV, 46.). Nuže, na všech těchto místech mají rukopisy glagolské vždy slovo *kameň*, nikdy *petra*. Není textu leč jen u sv. Matouše XVI. 18., kde se čte *na sem Petrě*; avšak *Petre* jest zde rodu mužského, nepochází od *petra*, alebrž od *Petr*, a nemůže znamenati totéž co *kameň*¹⁾, alebrž právě *jen apoštola Petra samého*. Dlužno za to míti, že se učený Šafařík dal tuto poněkud zavéstí svými protestantskými předsudky, které mu nedovolovaly pochopiti smyslu — ač zcela jasného — četby: *na sem Petrě* a jej přinutily utéci se k liché

¹⁾ Sice by byl překladatel užil tohoto výrazu zde právě tak, jako na ostatních výše uvedených místech. *Porn. překl.*

domněnce a chybě písařově. Uvedme jeho slova. Učený slavista vypočítaje slova a výrazy, jež považuje za známky charakteristické recense glagolské, přichází ku slovu *petra* a vyjádřuje se těmito slovy: „*petra*, πέτρα, kyrillsky kameň. V evangelium svatomikolášském (Mat. XVI. 18.) nalezáme *na sem petrě*, ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ, *super hanc petram*. Mám za to, že pravá četba jest: *na sej petrě*, a může býti, že původní překlad byl zdělán v těchto výrazech.“¹⁾

Dle všeho, co jsme dosud pověděli, pozná čtenář snadno, že odlišnost²⁾ Šafaříkem vytčená nepanuje mezi slovem *petra* (jehož ani není) a slovem *kameň*, alebrž jediné mezi četbou *na sem Petrě* a *na sem kameni*, což jest něco docela jiného. Než v těchto mezích uznáváme závěrku Šafaříkovu. Důvody, jež jsme výše vyňali z výtečného slavisty, dokazují dokonale, že recense glagolská jest přednější kyrillské; my z nich zase soudíme, že četba *na sem Petrě* jest přednější četby *na sem kameni*.

Nenapadá nám ani ve snách, abychom tvrdili, že by lidé, ať již byli kdo byli, kteří v překladu slovanském slova *na sem Petrě* nahradili slovy *na sem kameni*, byli měli úmysl nepřátelský primatu svatého Petra a jeho prestolu. Jest velice možno a i velice pravdě podobno, že neměli na zřeteli leč podati doslovnější překlad textu řeckého.

Důkaz, že recense glagolská jest starší kyrillské, může býti podán ještě jiným způsobem.

Na počátku devatenáctého století, a možno říci ještě před několika lety bylo to míněním slavisty vůbec přijatým, že sv. Kyrill vymyslel azbuku, která jeho jméno nese, kdežto azbuka glagolská byla považována za vynález novější. Dnes domněnku tu nelze více zastávati. Nemusíme mluvit o učených pracích slovutného Kopitara; Miklosiċ, jenž nyní zaujímá první místo mezi uenci, kteří se zanášejí slovanským jazykozpytem, dokázal skvěle, že sv. Kyrill jest vlastním původcem azbuky glagolské, kdežto azbuka mylně jemu připisovaná není leč dílem jednoho z jeho žákův, Klementa, biskupa velicského

¹⁾ „Ueber den Ursprung etc., str. 38.

²⁾ Rozuměj *obou recensí*.

v Bulharsku, jenž zemřel r. 916. Moudrý Šafařík dlouho váhal se vysloviti; než nález znamenitých úryvků glagolských v Praze roku 1857. zaplašil všechny jeho pochybnosti, a v r. 1858. vyjádřil se a také učeně dokázal, že výmysl azbuky glagolské náleží svatému Kyrillu. Hned r. 1857. uveřejnil Hanuš důkladnou rozpravu v tentýž smysl. Účinek, jejž měl nález zlomků pražských, byl tak rozhodující a tak rychlý, že dr. Ginzel uveřejňuje v té době své dějiny svatých apoštolů slovanských Kyrilla a Methoda, změnil své mínění mezi tiskem své knihy. Na stránce 35. zajisté připisuje ještě svatému Kyrillu výmysl azbuky kyrillské, ale na stránce 128. uznává, že původcem azbuky glagolské není nikdo jiný leč svatý Kyrill.

Ostatně nesmíme mysleti, že jest to theorií novodobou. Již dne 22. února 1648. psal papež Innocenc X. tato slova: *Quum Illyricarum gentium libros sacros jam inde a D. Hieronymi temporibus, ut pervetusta ad nos detulit traditio, vel certe a pontificatu f. r. Joannis Papae VIII., uti ex ejusdem data super ea re epistola constat, ritu quidem Romano, sed idiomate Slavonico et caractere S. Hieronymi vulgo nuncupato conscriptos..*“ A papež Jan VIII. takto se vyjádřuje v listě, na který naráží Innocenc X., a jenž pochází z června r. 880.: „**Literas . . . sclaviniscas a Constantino quondam Philosopho repertas, quibus Deo laudes debite resonent, jure laudamus et in eadem lingua Christi Domini nostri praeconia et opera enarrentur jubemus . . . Nec sanae fidei vel doctrinae aliquid obstat, sive missas in eadem sclavinica lingua canere, sive sacrum evangelium vel lectiones divinas novi ac veteris testamenti bene translatas, et interpretatas legere aut alia horarum officia omnia psallere.**“

Nuže, filosof Konstantin, jak celý svět ví, není nikdo jiný leč svatý Kyrill, a písmo obecně známé pod jménem písma sv. Jeronyma jest písmo glagolské. Obě tyto zprávy, porovnány jedna s druhou, dokazují jasně, že papež Innocenc X. považoval svatého Kyrilla za pravého původce azbuky glagolské. Jest to tedy pravda stará, kterou věda novověká konečně uznala¹⁾.

¹⁾ Assemani, *Kalendaria Eccl. Univ. t. I. p. 118. Romae 1755.*

Jest tedy zjištěno, že sv. Kyrill užíval písma glagolského, a že vynález azbuky mylně jemu připisované jest původu pozdějšího. Lze nyní velmi dobře si vysvětliti, kterak recense glagolská, starší jsouc kyrillské, musí zpět dosahovati až k samému svatému Kyrillu. Lze zároveň viděti, že jsme oprávněni připisovati svatému Kyrillu četbu: *na sem Petrě*. Četba *na sem kameni* čte se zajisté již v evangelium ostromířském, jež pochází z r. 1056. Dokázali jsme, že četba *na sem Petrě* jest starší; musela tedy dojista již trvati v století desátém. Avšak sv. Kyrill zemřel r. 868, a zjištěno jest, že přeložil evangelia; jest tedy mravně jisto, že nejstarší četba musí pocházeti od něho.

To, co víme o svatém Kyrillu, nemůže leč utvrditi nás v tomto přesvědčení. Současně jsa Photiovi byl s ním spřízněn láskou k vědám¹⁾; později jej jeho věrnost k víře od něho vzdálila. Po celý svůj život jevil se býti poddaným a uctivým ku svaté Stolicí. Přišel do Říma vydat počet ze svých prací apoštolských; v Římě zemřev byl pohřben v chrámě sv. Klementa papeže, jehož ostatky byl přinesl z míst, kde nyní jest Sebastopol. Jest beze vší pochybnosti, že překládaje slova svatého Matouše *Ὁ εἰς Πέτρος καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ* pochopoval dobře celý jejich dosah. I vyjádřil dobře jejich hluboký a tajemný smysl, an psal: „*Ty jesi Petr i na sem Petrě*“, *ty jsi Petr a na tom Petru* . .

Kýž Bůh dá, aby všichni Slované pochopili právě tak dobře jako on tento výrok Spasitelův, a aby hleděli z něho vyvoditi všechny následky!²⁾

¹⁾ Nazývá se jeho „fortissimus amicus“; ano zdá se dokonce, že byl i žákem Photiovým (Photius vyučoval jsa sám ještě velmi mlád), srov. Hergenröthera: „Photius, Patriarch von Constantinopel“, Regensburg 1867, sv. I. str. 316. Pozn. překl.

²⁾ Mezi tiskem tohoto spisku zaslal baron d'Avril důst. O. Gazarinovi následující list:

„Je-li paměť moje věrna (knihy mé jsou v Paříži), jeden zlomek pražský má větu: *Petr, kameně věry*. Řečený zlomek jest i co do skladby i co do písma starší evangeliaře Assemaniova. Užívání slova *kameně* o svatém Petru bylo tedy již rozšířeno v listinách psaných glagolsky před evangeliařem Assemaniovým. Ten, jenž evangeliař přepisoval, ne-

III.

Dodatek.

Text: „Ty jesi Petr i na sem Petrě“ a bohověda ruská.

Téhož roku, co důst. O. Gagarin uveřejnil ve Versaillesích již jednou a sice r. 1867. v Římě vyšlou stať, kterou obecenstvu českému právě sdělujeme, vydal v Kazani archimandrita Nikanor, rektor kazanské duchovní akademie ¹⁾, doktor bohosloví, po druhé svůj spis: „Razbor rimskago učenijsa o vidimom (papskom) glavenstvě v cerkvi, sdělannyj na osnovanii svjaščennago pisanija i predanija pervych věkov christianstva do I. vselenskago sobora.“ Na str. 11—13 podává římský výklad našeho textu, ježž dle kyrillské recense cituje, a pak klade na str. 14. více otázek, z nichž první zní takto: „Nevyhnutelno-li mysleti, že zejména Petr jest ten kamen, na kterém vzdělána jest církev?... Není-li nevyhnutelno tak mysleti, bude římský výklad libovolen a na ničem neosnován. Ale skutečně na základě přímého smyslu uvedených slov není nevyhnutelno mysleti, že zejména *Petr*, ve smyslu hlavenství, jest ten kamen, na kterém vzdělána jest církev. Neřečeno v Písmě: „*ty jesi Petr, i na tebě soziždu cerkov moju*“, alebrž: *Ty jesi Petr* (πέτρος) *i na sem kameni* (πέτρα), s jemným rozdílem mezi Petrem a kamenem.“

Rusové ctí sv. Kyrilla a Methoděje a domnívají se, že mají přesnou víru těchže sv. apoštolů slovanských. Neúprosný soud vědy je nyní usvědčuje z hrubého omylu. Bude-li archimandrita Nikanor chtíti ještě jednou vydati své „sočinění“,

mohl ho neznati. V přidržení se onoho *na sem Petrě* mohla by se viděti úcta Kyrillova k textu a jeho smýšlení římské.“

K listu tomu podotýká O. Gazarin: „Poznámka pana barona d'Avril-a jest úplně správná. Viz „Glagolitische Fragmente“ od Hoefflera a Šafaříka, v Praze 1857, str. 33. řádek 21.: „*Petre kameni věr* . . Hledícím na tento text zdá se nám, že nemožno jest zastávati dohadu Šafaříkova: *na sej petrě*, s opravou libovolnou, kterou do něho zavádí.“

¹⁾ Duchovními akademiemi nazývají se nejvyšší bohovědná učeliště na Rusi. Spis rektora takovéto akademie můžeme tedy považovati za nejvyšší výkvět ruské bohovědy.

radíme mu, aby důkladně promyslel spisek důst. O. Gagarina; radíme mu, aby si přečetl také v časopise „Katholik“ z roku 1872. článek o primatu v prvních třech stoletích; hlavně však mu doporučujeme, aby přemýšlel o základech čili principech víry katolické: shledá pak zajisté totéž, co shledal slovatný Tomáš Moore, že nelze nikomu býti křesťanem a *dobrým logikem*, není-li katolíkem ¹⁾).

Rozbor základu čili principu katolické víry byl by dílem potřebnějším, užitečnějším a vděčnějším nežli jest celé přes půl páta sta stránek čítající dílo Nikanorovo, jež nemá jiného účelu leč hromadou sofisticky vykládaných textů z Písma a z Otců zalepiti ruským bohoslovcům oči.

Principiálně dá se celý spor velmi krátce a jasně rozhodnouti. Pokusme se o to.

Nejvyšším principem víry katolické jest dle nauky církve západní tak jako dle nauky ruské a východní vůbec *neomylná autorita církve* ²⁾). Východní církve stojíc tudíž na společném stanovišti se západní liší se tím podstatně od protestantských sekt křesťanských, jichž nejvyšší autoritou ve věcech víry jest Písmo sv., ale jen v theorii; neboť v praxi vlastně rozum lidský, jímž písmo se vykládá, posledním pramenem jest seznání nauk zjevených. Poněvadž písmo svaté obsahuje nauky nadpřirozeného zjevení, jichž rozum sám sobě ponechaný nalézt nemůže, aniž s to jest, aby je všechny pochopil, jako na př. tajemství nejsv. Trojice, které protestanté též vyznávají, a poněvadž nauky ty jakožto nauky samého Boha neomylny jsou: jest patrné, že nemůže ve sporném případě,

¹⁾ Silvia Pellika: „O povinnostech člověka.“ V Praze 1863. str. 9.

²⁾ Srov.: „Considérations sur la doctrine et l'esprit de l'église orthodoxe par Alexandre de Stourdza. A Stuttgart 1816 p. 42.. „Církev západní uznává autoritu sedmi sněmů obecných ve věcech víry a kázně . . . Vyslovuje se jasně, že Duch svatý, jenž poradám jich předsedá, podává věřícím všem nejjistější záruku jejich neomylnosti. Ukládá každému křesťanu povinnost, aby podrobil svůj úsudek úsudku sněmů obecných a aby se pokořil před jejich usnešením. *Dokonce tu souhlasí v theorii se svou starší sestrou církví východní.*“ Srov. též pravoslavné vyznání víry, vydané ve Vratislavi r. 1751 jazykem řeckým, latinským a německým, str. 149. (*Schmitt, Krit. Gesch. d. neugriech. u. russischen Kirche, Mainz 1854 str. 525.*)

zdali ta neb ona zjevená nauka v jistém místě obsažena jest čili nic, a jakého smyslu, dosahu a rozsahu jest, že nemůže, pravíme, rozhodovati o nadpřirozené, neomylné nauce přirozená, omylná mohutnost člověka, totiž rozum, alebrž že musí býti k tomu ustanovena od Boha samého, jenž se nadpřirozeně a neomylně zjevil, také nadpřirozená, neomylná stráž, neomylný soud, ve sporném případě neomylně o pravém, Bohem samým míněném smyslu téhož místa rozhodující; jinak bylo by zjevení boží úplně illusorní. Protestanté, aby unikli nedůslednosti, do které zavržením neomylné autority církve upadli, zabočili na pole racionalismu, jenž vše nadpřirozené z písem sv. vymýtiti se snaží.

Theologie ruská a východní vůbec uznává za takovouto neomylnou stráž, za takovýto neomylný soud ekumenický sněm ¹⁾. Na prvních sedmi ekumenických sborech, jež východní církev od Říma oddělená uznává, nebylo o našem textu: „Ty jsi Petr atd.“ ex professo jednáno. Důsledně nemůže tedy bohověda východní *se svého stanoviska* býti oprávněna, aby o smyslu, dosahu i rozsahu téhož textu mluvila tak, jakoby výklad, jež mu dává církev západní, byl libovolen, neoprávněn aneb dokonce bluden. Oni mají v té věci ponechati buď svobodu myšlení aneb nechtí-li to učiniti, mají celý spor předložit ekumenickému sněmu k rozhodnutí, mají za takový sbor žádati a sami se ho účastniti ²⁾.

Víme ovšem, že východní církev jednomyslnému souhlasu Otcův připisuje též nemalou dogmatickou důležitost ³⁾ a že svůj výklad dotyčných slov u sv. Mt. XVI. 18. se snaží stvrditi takovýmto jednomyslným Otcův souhlasem; avšak právě

¹⁾ Sr. Ὁρθόδοξος ἐκλογία atd., Wratislawiae 1751 str. 149.: „Církev má moc, že může na obecných sněmích Písmo zkoumati a biskupy souditi. Neboť ona jest sloupem a utvrzením pravdy, jakož praví apoštol I. Tim. 4, 15.“

²⁾ Bojí se přehlasování? Taková bázeň byla by nejen důkazem špatného svědomí, ale i upíráním nauky o neomylnosti a božské autoritě ekumenického sboru, na němž menšina nemůže míti objektivně pravdu, sice by na př. na prvním sněmě nicejském bylo mohlo oněch pět arianských biskupů také míti pravdu.

³⁾ Srov. *Hergenröther*: „Photius“ I. 491; pak „Censura orientalis eccl.“ vyd. Pfister, str. 69. u *Schmitta*, na jm. m. str. 524. pozn.

takovou důležitost klade do souhlasu Otcův i západní církev, která taktéž svůj výklad jím stvrzuje. Jsme tudíž opět ve sporu, který nám ukazuje, že souhlas Otcův není ještě posledním, nejvyšším soudem ve věcech víry, že v případě, kde skutečnost takového souhlasu sporna jest, opět jinde jistoty nabyti nelze leč jen u ekumenického sboru.

O smyslu slov Mat. XVI. 18. a vůbec o primatě Petrově nebylo na prvních sedmi ekumenických sborech jednáno, poněvadž toho nebylo dotud třeba. Nebyl zajisté primat dotud nikdy tak popírán, že by se negativnou naukou byl mohl utvořiti *trvalý* rozkol. Ale poněvadž zárodků k takovémuuto rozkolu se v církvi cařihradské záhy počalo již několik objevovati, byli nejen římsští biskupové, ale i četní biskupové a bohoslovci východní přinuceni častěji se o něm určitě pronášeti ¹⁾. Nejznamenitější a našeho textu nejvíce se týkající listina toho druhu jest formule, kterou podepsali *veškerí biskupové východní*, císař Justinian, *patriarchové cařihradští Epifanius, Jan a Mennas*, a pak na VIII. ekumenickém sboru (act. I.) *Otcové řečtí a latinští*. Zní pak takto: ²⁾

„Prima salus est regulam rectae fidei custodire et a constitutis Patrum nullatenus deviare. Et quia non potest Domini nostri Jesu Christi praetermitti sententia dicentis: *Tu es Petrus et super hanc petram* etc. Haec, quae dicta sunt, rerum probantur effectibus, *quia in Sede Apostolica immaculata est semper servata religio*. Ab hac ergo spe et fide separari minime cupientes. . . sequentes in omnibus Apostolicam Sedem et praedicantes ejus omnia constituta, spero, ut in una communione vobiscum, quam Sedes Apostolica praedicat, esse merear, *in qua est integra et verax christianae religionis soliditas*. Promittens etiam *sequestratos a communione Ecclesiae catholicae*, id est *non consentientes Sedi Apostolicae*, eorum nomina inter sacra non esse recitanda mysteria.“

¹⁾ O tom všem budeme obšírněji promluvit ve zvláštní studii o dějinách východního rozkolu.

²⁾ *Denzinger*: „Enchiridion Symbolorum et Definitionum.“ Wirceburgi 1874 pag. 42. 43.

Jak se vyslovil o primatu Petrově a biskupa římského sněm florentský, podotkli jsme již v druhé studii ¹⁾).

Sněmů, jež ještě po sedmém ekumenickém sboru slaveny byly, východní odštěpená církev již za ekumenické neuznává. Formule, kterou jsme právě uvedli, jakož i definice florentského a nejnovějšího vatikanského sněmu jim jest ohyzdností, porušením svaté katolické víry.

Poněvadž spor se týká rozhodnutí o vůli *Ježíše Krista*, jenž ona slova: „Ty jsi Petr atd.“ vyřkl; poněvadž se tu jedná o rozhodnutí o vůli *boží*, pravdu zjevenou, *neomylnou*, tážeme se: jakou *neomylnou* záruku mají východané pro to, že nauka sněmů jmenovaných jest bludna? že sněmy jmenované nejsou ekumenickými? Opakujeme ještě jednou, nač jsme již v druhé studii str. 24. obšírněji upozornili, že bez neomylného rozhodčího o ekumeničnosti sněmu tento sám jest illusorní. Opakujeme, že chtěti o ekumeničnosti sboru církevního rozhodovati jiným sborem, jest nesmírným logickým pokleskem, jest kolemchodem!

Laskavý čtenář pozná snadno, že k dorozumění Východu se Západem není ničeho třeba leč jen trochu více logiky na Východě. Dokud toho tam nebude, musí podrobná pojednání o jednotlivých rozdílech a sporech celou východní bohovědu vehnati do takové tísně, z které nebude lze jí jinak vyváznouti nežli upřímným návratem k Otci křesťanstva a pokorným vyznáním: *Pater peccavi!* Z té příčiny musí každý upřímný katolík a nanejvýš slovanský vítati s nadšením práce důst. O. Gagarina jako hvězdy jasné na obzoru vědy křesťanské, jako pravé démanty mezi literárními plody katolické církve.

¹⁾ „V církvi ruské třé papežů“, str. 22.

